

Seat No. : _____

XT-101

B.A. (Sem.-II)

April-2013

Sanskrit : EC - I - 112

(रघुवंशम् - 1- कालिदासः) (पातञ्जल योगदर्शन)

(कृ.भू. अस् इयस्तन भू.का. धातुप्रयोगः)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : (१) जमणी भाजू रडेलां अंको गुण दशवि छे.

Instructions : (1) Figure to the right side indicates full marks.

(२) प्रश्नपत्रमां छापेलो प्रश्नक्रमांक ज उत्तरवडीमां लपो.

(2) Write the same question number in answer-book as mentioned in the question paper.

१. (अ) नीचेना विशे टूकनोंध लपो : ७

1. (A) Write short notes on the following : 7

(१) कालिदासनी विनम्रता

(1) Politeness of Kalidasa

(२) रघुवंशमहिमा ।

अथवा/OR

(अ) नीचेना विशे टूकनोंध लपो :

(A) Write short notes on the following :

(१) रघुवंशम् – शीर्षक

(1) The title – रघुवंशम्

(२) दिलीपप्रतिभा ।

(अ) नीचेनामांथी गमे ते भे श्लोकोनो अनुवाद करो : ४

(B) Translate any **two** of the following verses : 4

(१) क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चालपविषया मतिः ।

तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम् ॥

- (२) आकार सदृशप्राज्ञः प्रज्ञया सदृशागमः ।
आगमैः सदृशारम्भ आरम्भसदृशोदयः ॥
- (३) द्वेष्योऽपि संमतः शिष्टस्तस्यार्तस्य यथोर्षवम् ।
त्याज्यो दुष्टः प्रियोऽप्यासीदङ्गुलीवोरगक्षता ॥
- (४) कलत्रवन्तमात्मानमवशोधे महत्यपि ।
तया मेने मनश्चिन्या लक्ष्म्या च वसुधाधिपः ॥

(५) नीचेनाभांथी गमे ते भे ससन्दर्भं समञ्जसो : 3

(C) Explain with reference to the context any **two** of the following : 3

- (१) मणौ वज्रसमुत्कीर्णं सूत्रस्येवास्ति मे गतिः ।
(२) आत्मकर्मक्षमं देहं क्षात्रो धर्म इवाश्रितः ।
(३) स पिता पितरस्तासां केवलं जन्महेतवः ।
(४) व्यावृता यत्परस्वेभ्यः श्रुतौ तस्करता स्थिता ।

२. (अ) 'उपमा कालिदासस्य' विधानना सन्दर्भे कालिदासे रघुवंशना प्रथमसर्गमां प्रयोजेदी उपमाओ विशे नोँध लभो. 9

2. (A) Write a note on similies used in 1st canto of रघुवंशम् by Kalidasa with reference to the statement उपमा कालिदासस्य. 7

अथवा/OR

(अ) नीचेना विशे टूँकनोँध लभो :

(A) Write short notes on the following :

- (१) रघुवंशम् - भडाकाव्य तरीके.
(1) रघुवंशम् as an epic poem.
(२) वसिष्ठाश्रम वर्णन ।

(ब) नीचेनाभांथी गमे ते भे श्लोकोनो अनुवाद करो : ४

(B) Translate any **two** of the following verses : 4

- (१) अथाभ्यर्च्य विधातारं प्रयतौ पुत्रकाम्यया ।
तौ दम्पती वसिष्ठस्य गुरोर्जगमतुराश्रमम् ॥

- (२) ग्रामेष्व्वात्मविसृष्टेषु यूपचिरुनेषु यज्वनाम् ।
अमोघाः पतिगृहणन्तावर्ध्यानुपदमाशिषः ॥
- (३) अथ यन्तारमादिश्य धुर्यान्विश्रमयेति सः ।
तामवारोहयत्पत्नीं रथादवततार च ॥
- (४) तव मन्त्रकृतो मन्त्रेर्दूरात्प्रशमिताराधिः ।
प्रत्यादिश्यन्त इव मे दष्टलक्ष्यभिदः शराः ॥

(५) नीचेनाभांथी गमे ते भे ससन्दर्भ समजावो : 3

(C) Explain with reference to context any **two** of the following : 3

- (१) तेन धूर्जगतो गुर्वी सचिवेषु निचिक्षिपे ।
(२) हिमनिर्मुक्तयोर्योगे चित्राचन्द्रमसोरिव ।
(३) वृष्टिर्भवति सस्यानामवग्रहविशोषिणाम् ।
(४) न प्रकामभुजः श्राद्धे स्वघासङ्ग्रहतत्पराः ॥

3. (अ) नीचेनाभांथी योग्य विकल्प पसंद करीने जादी जग्या पूरो : 9

3. (A) Fill in the blanks with choosing appropriate option of the following : 7

- (१) सज्जनाः पुण्यं _____ । (अकरोः, अकरवम्, अकुर्वन्)
(२) युवां यज्ञं _____ । (अकुरुतम्, अकुरुताम्, अकरोत्)
(३) परिश्रमेण लाभः _____ । (अभवम्, अभवत्, अभवताम्)
(४) वयं शिक्षकाः _____ । (अभवत्, अभवः, अभवाय)
(५) लवकुशौ जिज्ञासौ _____ । (आसीः, आस्ताम्, आसम्)
(६) वर्गखण्डे त्वं _____ । (आसम्, आसीः, आसीत्)
(७) देवालये भक्ताः _____ । (आस्व, आस्त, आसन्)

(ब) नीचेनाभांथी गमे ते भे प्रश्नोना टूंकभां जवाब लपो : 4

(B) Write answer in brief any **two** of the following : 4

- (१) $\sqrt{\text{अस्}}$ - अेटले शुं ?
(1) What is $\sqrt{\text{अस्}}$?
(२) सुबन्त अेटले शुं ?
(2) What is सुबन्त ?

(૩) 'લઙ્' લ્કાર કયા કાળનો વાચક છે ?

(3) Which tense is suggested by લઙ્ લ્કાર ?

(૪) પાણિનીય વ્યાકરણમાં કુલ કેટલાં કાળ છે ? કયા કયા ?

(4) How many tenses are there in the Paniniyan grammer ? Which are they ?

(ક) જોડકાં જોડો :

૩

(C) Match the columns :

3

અ

બ

(1) સઃ

(a) તદ્ સ્ત્રી. પ્રથમા બ.વ.

(2) તાઃ

(b) તદ્ નપુ. પ્રથમા-દ્વિતીયા બ.વ.

(3) તાનિ

(c) તદ્ પુ. પ્રથમા એ.વ.

૪. (અ) નીચેના વિશે ટૂંકનોંધ લખો :

૭

4. (A) Write short note on :

7

ચિત્તની પાંચ અવસ્થાઓ

Five stages of mind

અથવા/OR

(અ) નીચેના વિશે ટૂંકનોંધ લખો :

(A) Write short note on :

સાધનપાદનું વિષયવસ્તુ

The subject matter of સાધનપાદ

(બ) નીચેનામાંથી ગમે તે એક વિશે ટૂંકનોંધ લખો :

૪

(B) Write short note on any **one** of the following :

4

(૧) યોગ એટલે શું ?

(1) What is Yoga ?

(૨) કેવલ્યપાદ ।

અથવા/OR

(બ) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોનાં ટૂંકમાં જવાબ લખો :

(B) Write answers in short any **three** of the following :

(૧) યોગસૂત્રની રચના કોણ કરી ? અને તેમાં કેટલાં સૂત્રો આવેલાં છે ?

(1) Who constructed યોગસૂત્ર and how many dictums are there ?

(૨) યોગના આદિ પ્રવર્તકોના નામ આપો.

(2) Give the names of ancient exponents of Yoga.

(૩) અષ્ટાંગયોગ એટલે શું ? તેનું નિરૂપણ કયા પાદમાં આવે છે ?

(3) What is અષ્ટાંગયોગ ? In which pada's it is described ?

(૪) ધારણા એટલે શું ? – સમજાવો.

(4) What is ધારણા ? – Explain.

(ક) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો :

૩

(C) Write answers in short any **three** of the following questions :

૩

(૧) પતંજલિના માતાપિતાનું નામ આપો.

(1) Give the names of Patanjali's parents.

(૨) યોગસૂત્રના કુલ કેટલાં પાદ છે ? કયા-કયા ?

(2) How many Padas are Yogsutra ? Which are they ?

(૩) વિભૂતિ એટલે શું ? તેમાં કેટલાં સૂત્ર છે ?

(3) What is વિભૂતિ ? How many dictums are in વિભૂતિપાદ ?

(૪) નિયમ કેટલાં છે ? કયાં-કયાં ?

(4) How many નિયમ's ? Which are they ?

૫. (અ) નીચેનામાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને મૂકો :

૭

5. (A) Fill in the blanks with choosing appropriate of the following :

7

(૧) કાલિદાસે _____ ને વંદન કરીને રઘુવંશ લખવાનો પ્રારંભ કર્યો છે.

(a) લક્ષ્મી-વિષ્ણુ

(b) પાર્વતી-પરમેશ્વર

(c) સરસ્વતી-બ્રહ્મા

(d) શયી-ઈન્દ્ર

- (1) Kalidas began रघुवंश after propicating _____.
- (a) लक्ष्मी-विष्णु (b) पार्वती-परमेश्वर
(c) सरस्वती-ब्रह्मा (d) शची-ईन्द्र
- (2) कालिदासनुं सौप्रथम षंडकाव्य _____ छे.
- (a) रघुवंश (b) मेघदूत
(c) ऋतुसंहार (d) कुमारसम्भव
- (2) _____ is the 1st खण्डकाव्य of Kalidasa.
- (a) रघुवंशम् (b) मेघदूतम्
(c) ऋतुसंहारम् (d) कुमारसम्भवम्
- (3) कालिदासे 'अस्ति' शब्दथी _____ काव्यनी शरूआत करी छती.
- (a) मेघदूत (b) कुमारसम्भव
(c) रघुवंश (d) ऋतुसंहार
- (3) Kalidasa began the poem _____ with the word 'अस्ति'.
- (a) मेघदूतम् (b) कुमारसम्भवम्
(c) रघुवंशम् (d) ऋतुसंहारम्
- (4) रघुवंशना प्रथमसर्गनी श्लोक संख्या _____ छे.
- (a) ७२ (b) ८८
(c) ५५ (d) ५०
- (4) _____ are the total verses of the रघुवंशम्.
- (a) 72 (b) 88
(c) 66 (d) 60
- (4) उटजनो अर्थ _____ थाय.
- (a) कुटिर (b) श्याभाक
(c) न रोकी शकाय तेवुं (d) छरषा

- (5) The meaning of उटज _____.
- (a) कुटिर (b) श्यामाक
(c) दुर्निवार (d) मृग
- (6) દિલીપ રાજા પ્રજાને _____ ની માફક રાખતાં હતાં.
- (a) પુત્ર (b) મિત્ર
(c) પિતા (d) શત્રુ
- (6) The King Dilip treated his પ્રજા as _____.
- (a) પુત્ર (b) મિત્ર
(c) પિતા (d) શત્રુ
- (9) યોગનું અંતિમ લક્ષ્ય _____ નથી.
- (a) વિભૂતિ (b) કેવલ્ય
(c) સંયમ (d) તુષ્ટિ
- (7) The final aim of Yoga is not _____.
- (a) વિભૂતિ (b) કેવલ્ય
(c) સંયમ (d) તુષ્ટિ

(બ) નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ લખો :

૪

(B) Write answer in **one** sentence only :

4

- (૧) રઘુવંશ મહાકાવ્યનો કથાસ્ત્રોત કયો છે ?
- (1) What is the source of the epic રઘુવંશમ્ ?
- (૨) સુદક્ષિણાને કાલિદાસે કોની સાથે સરખાવી છે ?
- (2) With whom did Kalidas compare Sudaxina ?
- (૩) વૈવસ્વત એટલે શું ?
- (3) What is the meaning of વૈવસ્વત ?
- (૪) આશ્રમમાં દિલીપ રાજાનું સ્વાગત કોણે કર્યું ?
- (4) Who welcomed Dilip in the hermitage ?

(ક) જોડકાં જોડો :

૩

(C) Match the columns :

૩

અ

બ

(1) જગન્માતા	(a) પિતૃ
(2) સ્વધા	(b) દિલીપ
(3) નયજ્ઞ	(c) પાર્વતી
-